

Opinia Komitetu Regionów – Zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego i zwiększenie odporności systemów żywnościowych

(2023/C 79/05)

Sprawozdawca:	Piotr CAŁBECKI (PL/EPL), marszałek województwa kujawsko-pomorskiego
Dokument źródłowy:	Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów COM(2022) 133 final

ZALECENIA POLITYCZNE

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW (KR),

1. Potępia niesprowokowaną rosyjską agresję na Ukrainę.
2. Zdecydowanie popiera dążenia do akcesji Ukrainy do Unii Europejskiej, zwracając także uwagę, w kontekście przedmiotu niniejszej opinii, że będzie to miało bardzo duży wpływ na wzmocnienie bezpieczeństwa żywnościowego UE.
3. Z zadowoleniem przyjmuje komunikat Komisji Europejskiej w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego i zwiększenia odporności systemów żywnościowych.
4. Podkreśla pilną potrzebę wyeliminowania słabych stron systemów żywnościowych krajów UE, aby wprowadzić głębokie i strukturalne zmiany oraz przygotować się na przyszłe kryzysy.
5. Przypomina, że UE jest importerem netto produktów spożywczych pod względem ilości, kalorii i powierzchni uprawnej, a eksporterem netto jedynie pod względem wartości, głównie dzięki winom objętym oznaczeniem geograficznym i napojom spirytusowym. Za zasadne uznaje się zachęcanie państw członkowskich do ograniczenia produkcji biopaliw, i to w perspektywie krótkoterminowej, co wpłynie na zwiększenie samowystarczalności.
6. Zdecydowanie popiera chęć zwiększenia suwerenności żywnościowej UE i uzyskania większej autonomii poprzez zachęcanie do regionalnej i lokalnej różnorodnej produkcji żywności.
7. Zwraca uwagę na fakt, że aktualnie ma miejsce trzeci światowy kryzys cen żywności w ciągu 15 lat w krajach bezpośrednio powiązanych z cenami w handlu międzynarodowym, takich jak Unia Europejska.
8. Podkreśla kluczową rolę KR-u jako instytucjonalnego przedstawiciela europejskich miast i regionów w procesie wsparcia ukraińskich partnerów.
9. Podkreśla, że działania w obszarze bezpieczeństwa żywnościowego, do których UE została zmuszona w sposób nagły przez trwającą wojnę, należy wykorzystać nie tylko do niwelowania bieżącej sytuacji problemowej, ale także do wprowadzenia bardziej strukturalnych zmian we wspólnej polityce rolnej w celu poprawy jakości życia i konkurencyjności gospodarki UE oraz osiągnięcia znaczących korzyści środowiskowych w dziedzinach związanych z zaopatrzeniem w żywność. Należy uwzględnić postulaty reprezentatywnych przedstawicieli producentów rolnych i przetwórców, organizacji skupiających farmerów, a w szczególności małych i średnich gospodarstw, w przypadku których od wielu lat odnotowuje się w obszarze Unii Europejskiej spadek, a nawet zanik opłacalności produkcji, a w konsekwencji drastyczny spadek ich liczby i pracowników rolnych, niekorzystne zmiany społeczne i kulturowe na obszarach wiejskich, pogorszenie jakości żywności, wzrost cen produktów rolnych, szczególnie utrzymujących najwyższe standardy jakości pod względem zdrowia człowieka, wartości odżywczych i smakowych i minimalizacji skutków dla środowiska naturalnego.
10. Wzywa do wykorzystania toczących się debat na temat reformy europejskiego rynku energii elektrycznej oraz do skorzystania z przykładu ropy naftowej – w przypadku której państwa członkowskie dysponują 90-dniowymi zapasami interwencyjnymi – aby ponownie rozważyć kwestię zapasów żywności i obiektywnie ocenić ukierunkowanie wspólnej polityki rolnej na rynek.

11. Potępia instrumentalne traktowanie wojny w Ukrainie jako powodu do zaniechania dyskusji i działań zmierzających do naprawy słabych punktów WPR i zahamowania trwających od wielu lat tendencji i zmian w systemie produkcji żywności, w tym wdrożenia strategii „Od pola do stołu”, ponieważ niestabilność europejskiego systemu żywnościowego nie jest nowym zjawiskiem i wynika z deregulacji narzędzi rynkowych WPR, co doprowadziło do osłabienia potencjału europejskiej produkcji rolnej poprzez niewystarczające wynagradzanie czynników produkcji.

12. Popiera realizację założeń strategii „Od pola do stołu” i jej celów dotyczących ograniczenia stosowania pestycydów, nawozów chemicznych i środków przeciwdrobnoustrojowych oraz zwiększenia udziału rolnictwa ekologicznego, zgodnie z poprzednią opinią KR-u ⁽¹⁾, zwracając jednak uwagę, że cele redukcyjne w zakresie stosowania pestycydów, przynajmniej w okresie trwania wojny w Ukrainie, nie powinny zagrażać bezpieczeństwu zaopatrzenia w żywność w ujęciu globalnym. Jednocześnie także apeluje o przeprowadzenie dokładnej oceny postępów w realizacji celów ilościowych strategii „Od pola do stołu”, które należy monitorować.

13. Przypomina, iż większość globalnej produkcji nawozów, surowców do ich produkcji i środków ochrony roślin w poprzednich latach pochodziła z Rosji, Ukrainy i Białorusi. Zmniejszenie zależności od importowanych środków produkcji, takich jak nawozy lub pestycydy, przyczynia się do zwiększenia odporności naszego systemu żywnościowego. Należy wzmocnić innowacje oraz stosowanie najlepszych praktyk, które umożliwią utrzymanie, a w dłuższej perspektywie zwiększenie plonów (w szczególności praktyk i innowacji zbieżnych z założeniami proekologicznymi).

14. Sugeruje Komisji Europejskiej, aby odstąpiła od zaniechania programu zazieleniania w świetle innych, skuteczniejszych środków, w tym zawieszenia produkcji biopaliw.

15. Podkreśla strategiczną rolę obszarów wiejskich dla klimatu i bezpieczeństwa żywnościowego, gdzie lokalne łańcuchy wartości żywności zapewniają stabilniejsze dochody i angażują małe gospodarstwa (rolne). Apeluje o decentralizację zarządzania FEADER we wszystkich państwach członkowskich w zakresie realizacji lokalnych i regionalnych polityk rolnych.

16. Ponawia swoje zalecenie, by ukierunkować zachowania konsumentów na stosowanie diet z wysokim udziałem spożycia owoców i warzyw, a także na zakup żywności lokalnej lub regionalnej, świeżej i sezonowej, wytwarzanej za pomocą zrównoważonych metod produkcji, co zmniejszy globalne spożycie mięsa, tłuszczów i cukru. Należy podjąć kompleksowe działania, by te warianty stały się łatwe w stosowaniu i dostępne dla wszystkich ⁽²⁾. Komitet proponuje, by w tym celu znacznie wzmocnić w UE istniejące programy Komisji Europejskiej promujące zdrową i zrównoważoną dietę, takie jak działający w ramach EFS+ europejski program pomocy osobom najbardziej potrzebującym.

17. Podkreśla również, że rozwój lokalnych systemów żywnościowych wysokiej jakości jest najlepszym sposobem na zagwarantowanie stabilnych i godziwych dochodów rolnikom. Z zadowoleniem przyjmuje wprowadzenie warunkowości społecznej do wspólnej polityki rolnej. Uważa, że obowiązujące normy w tym zakresie w UE powinny obowiązywać tak samo importerów.

18. Podkreśla potrzebę zapewnienia większego zaangażowania lokalnych dostawców żywności, a także nawozów i energii w zakresie tworzenia zapasów interwencyjnych i globalnych. W zakresie handlu międzynarodowego sugeruje się powrót do logiki umów towarowych.

19. Popiera propozycję Komisji Europejskiej dotyczącą rozwoju – w ramach polityki na rzecz transeuropejskich sieci transportowych – lepszych połączeń kolejowych z Ukrainą, przede wszystkim w celu promowania transportu podstawowych surowców. W tym kontekście z zadowoleniem przyjmuje planowane zwiększenie budżetu instrumentu „Łącząc Europę”.

20. Podkreśla potrzebę pilnych i realizowanych na dużą skalę działań na rzecz adaptacji gospodarki żywnościowej do zmian klimatu, a jednocześnie apeluje o wzmocnienie systemu ubezpieczeń produkcji rolnej i wzmocnienie odporności na negatywne skutki zmian klimatycznych.

21. Zachęca do poszukiwania nowych systemów gospodarowania wodami opadowymi, budowy nowych zbiorników, renowacji systemów nawadniania i sieci wody pitnej, co sprzyja produkcji rolnej, przemysłowi spożywczemu oraz innowacyjnym inwestycjom przy produkcji żywności.

⁽¹⁾ Dz.U. C 37 z 2.2.2021, s. 22.

⁽²⁾ Dz.U. C 272 z 17.8.2017, s. 14.

22. Wzywa Komisję Europejską do zakończenia prac nad planami awaryjnymi dotyczącymi bezpieczeństwa żywnościowego, a także nad opracowaniem i implementacją długofalowej strategii zapewnienia podstawowego bezpieczeństwa żywnościowego na poziomie regionalnym, rozumianego jako zdolność do zaspokojenia podstawowych potrzeb regionalnej społeczności przez określony czas dzięki własnej produkcji żywnościowej oraz produkcji w regionach sąsiednich. Proponuje w związku z tym upowszechnienie lokalnych planów żywnościowych opracowanych w szeregu krajów europejskich.

23. Zachęca Komisję Europejską i państwa członkowskie do priorytetowego traktowania wykorzystania produktów rolnych na użytek spożywczy poprzez uelastycznienie polityki promującej biopaliwa i metan ze źródeł rolniczych, tak aby oddzielić rynki rolne od rynków energii w przypadku gwałtownego wzrostu cen, przy jednoczesnym utrzymaniu tych ważnych możliwości zbytu w razie nadprodukcji.

24. W tym kontekście wzywa Komisję Europejską do dalszego rozwijania – zwłaszcza w ramach wspólnej polityki rolnej – regulacji rynków rolnych, które, jak było widać, mogą stać się całkowicie niestabilne i niewydajne w czasach niedoboru. W szczególności chodzi o łatwiejsze uruchamianie środków zarządzania kryzysowego i umożliwienie – w tym w drodze negocjacji w ramach Światowej Organizacji Handlu – gromadzenia europejskich zapasów żywności i produktów rolnych w celu uniknięcia spekulacji finansowych w zakresie międzynarodowych cen produktów rolnych. Polityka regulacji rynku, która musi zostać przywrócona w ramach polityki rolnej, powinna również mieć na celu utrzymanie opłacalnego poziomu cen dla producentów rolnych po zakończeniu obecnego okresu napięć, ponieważ możliwość godnego życia z pracy rolnika jest najlepszym sposobem wzmocnienia działalności rolniczej i zwiększenia zatrudnienia w rolnictwie oraz rozpoczęcia działalności przez nowych rolników.

25. Zachęca Komisję Europejską do wprowadzenia bardziej antycyklicznej polityki (specyficznej dla wielkości i rodzaju gospodarstwa rolnego) bezpośredniego wsparcia dla rolników, aby lepiej ukierunkować działania na najbardziej dotknięte sektory, a jednocześnie uniknąć świadczenia zbędnej pomocy sektorom przynoszącym duże zyski (ang. super-profit).

26. Wzywa Komisję Europejską do położenia większego nacisku na stymulowanie postępu w produkcji żywności poprzez finansowanie badań i wdrożeń w obszarze adaptacji kierunków produkcji do zmian klimatu, ograniczania zależności od dostawców spoza UE, poprawy walorów prozdrowotnych produkowanej żywności, wydłużania metodami biologicznymi okresu przydatności żywności do spożycia.

27. Wzywa Komisję Europejską do położenia większego nacisku na stymulowanie postępu w produkcji rolniczej, polegającego na ograniczaniu jej energochłonności. Pozwoli to znacząco wyeliminować zależność efektywności produkcji rolnictwa, a ostatecznie cen żywności, od wahań cen energii.

28. Wzywa Komisję Europejską do położenia większego nacisku na zapewnienie korzystnych ekonomicznych warunków prowadzenia gospodarki rolnej w warunkach rosnących kosztów produkcji – poprzez wsparcie producentów rolnych dostosowane do charakteru prowadzonej produkcji i potencjału (wielkości) danego producenta.

29. Wzywa Komisję Europejską do wyznaczenia wiążącego celu zmniejszenia o połowę ilości odpadów żywnościowych do 2030 r. w ramach przeglądu dyrektywy ramowej w sprawie odpadów oraz na podstawie prac prowadzonych przez Unijną Platformę ds. Strat i Marnotrawienia Żywności⁽³⁾.

30. Podkreśla, że zaangażowanie i działania władz lokalnych i regionalnych uzupełniają i wspierają wysiłki podejmowane w działaniach międzynarodowych, jak i na szczeblu krajowym poszczególnych członków UE.

31. Kładzie nacisk na rolę KR-u jako instytucji, której członkowie prowadzą bezpośrednie działania partnerskie z miastami i regionami ukraińskimi.

Zagrożenie bezpieczeństwa żywnościowego

32. Podkreśla, że w chwili obecnej prawdopodobieństwo wystąpienia realnej klęski głodu w Europie, jako konsekwencji wojny w Ukrainie, wydaje się wciąż niewielkie, jednak wojna już spowodowała problemy w zaopatrzeniu w zakresie niektórych produktów, doprowadziła do inflacji cen żywności na poziomie 13,2% (na przestrzeni roku, dane z sierpnia 2022 r.) i wywołała dosyć powszechne poczucie nieprzewidywalności rozwoju sytuacji (drastyczny wzrost kosztów nawozów sztucznych, środków ochrony i innych środków produkcji, a także energii może przynieść nieakceptowalne skutki w zakresie jesiennych i wiosennych zasiewów i nieakceptowalny społecznie dalszy wzrost cen żywności), wpływającej także na zdestabilizowanie regionalnych systemów społeczno-gospodarczych.

⁽³⁾ Cele dotyczące ograniczenia marnotrawienia żywności (europa.eu).

33. Przypomina, że trwający konflikt eliminuje ze światowych rynków produkty rolne oraz nawozy pochodzące od dwóch bardzo dużych ich eksporterów – Ukrainy, w której wojna doprowadzi do niewydolności gospodarki rolnej, a potem wieloletniego procesu odbudowy jej potencjału, oraz Rosji, która jako kraj-agresor powinna być wykluczona z międzynarodowej wymiany handlowej.

34. Ocenia, że dalsze trwanie wojny w Ukrainie, a także izolowanie gospodarki agresora – Rosji – może realnie zagrozić stabilności żywnościowej, przede wszystkim w regionach pozaeuropejskich, co zwiększy humanitarne zobowiązania UE wobec regionów głodujących, a także zwiększy generowaną przez nie presję migracyjną.

35. Podkreśla, że jednym z największych zagrożeń dla stabilnego zaopatrzenia w żywność jest koncentracja jej wytwarzania, której należy przeciwstawić priorytet zaopatrywania w żywność u lokalnych producentów. Przez wiele dekad państwa wysokorozwinięte zgodnie współpracowały w produkcji i dystrybucji żywności, ale ostatnie lata dowodzą, że zarówno sytuacja polityczna, jak i postępujące zmiany klimatu, klęski żywiołowe oraz pandemie, mogą nagle i bardzo skutecznie przerwać łańcuchy powiązań, odcinając rozległe obszary od zaopatrzenia. Wymaga to zwiększenia odporności żywnościowej tych obszarów poprzez przenoszenie produkcji i utworzenie minimalnych zapasów prywatnych i publicznych.

36. Podkreśla w związku z tym potrzebę opracowania długoterminowej strategii w celu zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego w Europie. Strategia ta powinna prowadzić do przenoszenia produkcji żywności do Europy, w szczególności poprzez klauzule lustrzane w umowach o wolnym handlu zawieranych przez Komisję Europejską, aby uniknąć nieuczciwej konkurencji ze strony produktów importowanych w stosunku do produktów europejskich. Komitet zobowiązuje się do wspierania wysiłków na rzecz suwerenności żywnościowej podejmowanych przez inne kraje na całym świecie, w szczególności w Afryce.

37. Podkreśla, że dostępność żywności może poprawić bardziej odpowiedzialne obchodzenie się z nią, skutkujące ograniczeniem marnowania, co może mieć miejsce w bardzo wielu obszarach, takich jak ograniczanie nadprodukcji, poprawa technologii zbioru, transportu, przechowywania i przetwórstwa, dostosowanie skali zaopatrzenia handlu i gastronomii do realnego zapotrzebowania, kształtowanie świadomości konsumentów.

38. Wyraża gotowość do podjęcia działań na poziomie planowania rozwoju regionów, na rzecz ponownego połączenia polityki rolnej i żywnościowej na poziomie terytorialnym, tak aby wzmocnić trwałe bezpieczeństwo zaopatrzenia w żywność, poprawić jakość żywności i zmniejszyć negatywne oddziaływanie – poprzez systemowe zmiany technologii produkcji i gospodarowania żywnością: redukcję oddziaływań środowiskowych podczas produkcji żywności, minimalizację uzależnienia UE od zewnętrznych dostawców żywności oraz budowę europejskiego systemu solidaryzmu w zakresie pewności dostępu do żywności.

39. Gwarantuje bezwzględną ochronę produktów objętych unijnym systemem oznaczeń geograficznych: ChNP (chroniona nazwa pochodzenia), ChOG (chronione oznaczenie geograficzne) i OG (oznaczenie geograficzne).

40. Wzywa Komisję Europejską by położyła większy nacisk na finansowanie projektów mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa żywnościowego w ujęciu regionalnym, dla zapewnienia bezpieczeństwa własnej społeczności, przynajmniej na czas niezbędny dla organizacji pomocy przez kraje sprzymierzone. Cel taki powinien być osiąganym poprzez dywersyfikację kierunków produkcji żywności, zwiększanie powierzchni przestrzeni żywicielskiej, adaptację przestrzeni rolniczej do zmian klimatu, finansowanie badań i wdrożeń w kierunku produkcji żywności o dłuższym okresie przydatności do spożycia, mechanizmy utrzymywania zapasów z poziomu UE dla tych regionów, które ze względów fizycznogeograficznych nie będą w stanie osiągnąć takiej samowystarczalności, a także stworzenia zabezpieczenia bezpieczeństwa żywnościowego z poziomu UE.

Biologizacja rolnictwa jako czynnik wzmocnienia bezpieczeństwa żywnościowego oraz redukcji negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko

41. Zaleca, aby dążąc do zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego, odwrócić trend postępującej specjalizacji w produkcji żywności, a więc także koncentracji rejonów jej wytwarzania. Jest to typowe dla wysokotowarowej produkcji rolniczej ukierunkowanej na maksymalną efektywność ekonomiczną.

42. Uważa, że cel ten można osiągnąć poprzez znaczne zwiększenie udziału rolnictwa realizowanego zgodnie z zasadą jego biologizacji, a także krzewienie rozwoju upraw trwałych. Przyczyni się to do ograniczenia stosowania nawozów mineralnych i chemicznych środków ochrony roślin, przy jednoczesnym znacznym poprawieniu pojemności wodnej gleby, co ma znaczenie zarówno w okresach niedoboru wody lub jej nadmiaru.

43. Podkreśla, że osiągnięte tu dwie zasadnicze korzyści – znaczne ograniczenie degradującego wpływu intensywnego rolnictwa na stan środowiska oraz zwiększenie niezależności regionów w zakresie zaopatrzenia w żywność poprzez zwiększanie potencjału w zakresie wytwarzania żywności na bazie miejscowo wytwarzanych płodów rolnych (skrócenie łańcuchów dostaw i zależności w produkcji żywności).

44. Popiera i chroni obszary tarasowe oraz obszary, na których prowadzi się uprawy tarasowe, mogące złagodzić skutki zmiany klimatu poprzez poprawienie wchłaniania wód opadowych, zmniejszanie erozji gleby i ryzyka powodzi i pożarów lasów, łagodzenie ekstremalnych temperatur, a także zwiększenie sekwestracji węgla organicznego w glebie.

45. Zwraca uwagę, że pełna implementacja Europejskiego Zielonego Ładu w rolnictwie, pomimo niekwestionowanych korzyści środowiskowych, wymaga stałego monitorowania, by uniknąć obniżenia poziomu produkcji rolnej gwarantującego bezpieczeństwo zaopatrzenia, zwłaszcza w ujęciu globalnym. Należy rozważyć, czy w sytuacji spowodowanego wojną spadku poziomu produkcji rolnej w Ukrainie i ograniczenia importu żywności z tego kraju, skutkującego problemem głodu w państwach Afryki i Bliskiego Wschodu, nie powinno się tymczasowo zrekompensować tego ubytku przez państwa UE. Oczekiwać należałoby zatem zwiększenia produkcji rolnej i przez to weryfikacji generalnych założeń Europejskiego Zielonego Ładu

46. Przypomina, że globalne zużycie nawozów NPK (wg FAO) pomiędzy rokiem 2000 a 2019 wzrosło o 40 %. Wynosi obecnie ponad 200 mln ton rocznie, a dostępne dane wskazują na bardzo duże nadmiarowe zużycie nawozów. Ocenia się, że ponad połowa stosowanych nawozów azotowych i około $\frac{3}{4}$ nawozów fosforowych nie jest przyswajana przez rośliny, pozostając w glebie bądź przenikając do jednolitych części wód, decydując w dużej mierze o ich stanie ekologicznym oraz chemicznym. Ponadto zwraca uwagę, że celem ramowej dyrektywy wodnej jest osiągnięcie co najmniej dobrego stanu ekologicznego wód. Nadmiarowe zużycie nawozów mineralnych w celu produkcji żywności jest obecnie istotnym powodem degradacji środowiska wodnego i powinno być niwelowane także w związku z przyjętą wspólnotową polityką wodną.

47. Zwraca uwagę, że ponad połowa nadmiarowego zużycia nawozów przypada na Chiny i Indie, co stanowi kolejny przykład, że szybki rozwój gospodarczy odbywa się w tych krajach kosztem degradacji środowiska, a uzyskiwane w ten sposób przewagi konkurencyjne nie są przejawem uczciwej konkurencji. Fakt ten powinien być w większym stopniu uświadamiany konsumentom towarów importowanych z tych krajów.

48. Przyznaje, że wprowadzenie powszechnej biologizacji rolnictwa nie jest możliwe – ale celem UE powinno być konsekwentne dążenie do realizacji planu działań na rzecz rolnictwa ekologicznego i osiągnięcia celu określonego w strategii „Od pola do stołu”, tak aby do 2030 r. osiągnąć stosowanie praktyk ekologicznych na 25 % powierzchni gruntów rolnych. Założenia te jednak nie mogą pogorszyć i tak trudnej sytuacji gospodarczo-społecznej na europejskiej wsi, a powinny wręcz odwrócić negatywne tendencje. W związku z tym zwraca się do instytucji UE o przeprowadzenie analizy metod służących osiągnięciu celów środowiskowych wynikających z produkcji rolnej. Dla realizacji tych ambitnych celów wskazuje się potrzebę wsparcia rolnictwa prośrodowiskowego, obejmującego, obok rolnictwa ekologicznego (całkowite spełnienie kryteriów rolnictwa ekologicznego), rolnictwo siedliskowe (dotacje do gospodarstw działających na terenach wyróżniających się cennymi walorami przyrodniczego) oraz środowiskowe/integrowane (wsparcie gospodarstw rolnych podejmujących się wybranych działań proekologicznych, np. w ramach obecnego programu rolnośrodowiskowego – pakiety: rolnictwo zrównoważone, ochrona gleb i wód, strefy buforowe). Rekomenduje się, by płatności unijne w obszarze rolnictwa silnie powiązać z celami zarówno prośrodowiskowymi, jak i celami bezpieczeństwa żywnościowego. Długofalową aspiracją UE w zakresie ochrony środowiska powinno być, aby żywność pochodząca z jej terenu cechowała się najmniejszym możliwym negatywnym oddziaływaniem na środowisko. Żywność produkowana w ten sposób cechować się będzie także większymi walorami odżywczymi i będzie zdrowsza.

Wzrost cen

49. Ocenia, że gwałtownie rosnące koszty utrzymania, w tym także znaczący wzrost cen żywności, nie spowodowały jak dotąd spadku lub obniżenia konsumpcji żywności do poziomu zagrażającego życiu lub zdrowiu, jednak wpłynęły na pogorszenie komfortu życia przez konieczność rezygnacji z niektórych produktów.

50. Akcentuje potrzebę podjęcia działań osłonowych wobec najuboższych mieszkańców w zakresie rekompensowania utrudnionego dostępu do żywności, który w dłuższym okresie może powodować negatywne konsekwencje zdrowotne. Szczególnie poprzez wsparcie organizacji niosących pomoc żywnościową, szkół i przedszkoli z obszarów zmarginalizowanych oraz niosących pomoc bezdomnym.

51. Przypomina, że utrata konkurencyjności wynika głównie z nieuczciwej konkurencji ze strony importowanych produktów rolnych. W związku z tym proponuje, aby Komisja Europejska wdrożyła klauzule lustrzane w umowach o wolnym handlu w celu zapewnienia zgodności importowanych produktów rolnych z obowiązującymi w Europie normami środowiskowymi i społecznymi.

52. Zwraca uwagę, że postępujący wzrost cen towarów i usług znacząco obniża dochodowość produkcji sektora rolnictwa. Z jednej strony rosną koszty produkcji, a z drugiej droższa żywność pochodząca z Europy będzie mniej konkurencyjna na rynkach.

53. Ocenia, że najważniejsze zagrożenia dla działalności rolniczej i produkcji żywności wynikają obecnie z bardzo wysokich i znacznie w ostatnim czasie zwiększonych cen nawozów mineralnych, paliw (zwłaszcza oleju napędowego), energii elektrycznej i środków ochrony roślin. Nakłada się na to narastający od lat problem zaopatrzenia rolnictwa w wodę oraz pogarszających się warunków klimatycznych i nagłych zdarzeń pogodowych.

54. Ostrzega, że obniżenie dochodowości rolnictwa może realnie i w znaczącym stopniu zagrozić bezpieczeństwu żywnościowemu, bo działalność rolnicza ma charakter cykliczny, którego nie można zmienić w trybie natychmiastowym. Odnowa stad zwierząt albo przywrócenie powierzchni zasiewów wymagają nawet kilkunastu miesięcy.

55. Uważa, że z perspektywy regionów gwałtownie rosnące koszty utrzymania, w tym ceny żywności, są bardzo dużym zagrożeniem dla stabilności lokalnych i regionalnych systemów społeczno-gospodarczych. Wpłyną negatywnie na rynek pracy, dochody ludności, dochody samorządów, a ostatecznie powiększenie sfery ubóstwa, co wymusi zaangażowanie samorządów lokalnych i regionalnych w niwelowanie skutków tego problemu. Niestabilność na rynku żywności ma więc znacznie szersze konsekwencje i może wpłynąć na prawidłową realizację zadań przypisanych poszczególnym samorządom, jak też ograniczać podstawy wzrostu gospodarczego regionów.

56. Przypomina, że z punktu widzenia przedsiębiorców konieczność dbania o zabezpieczenie podstaw funkcjonowania przedsiębiorstw będzie ograniczać wydatki na rozwój, co wpłynie negatywnie na innowacyjność gospodarki.

Wspieranie skutecznych i międzysektorowych działań adaptacyjnych oraz kwestia strat i szkód

57. Zwraca uwagę na złożony problem marnowania żywności, którego ograniczenie pozwoli na osiągnięcie szeregu korzyści na licznych płaszczyznach, przede wszystkim zmniejszenia zużycia cennych zasobów potrzebnych do wytworzenia, transportu i dystrybucji żywności – energii, wody, kosztów pracy, powierzchni zajętej do produkcji, a także wytwarzanie gazów cieplarnianych.

58. Podkreśla znaczenie systemowych działań na rzecz ograniczania marnowania żywności, ponieważ bardziej odpowiedzialne obchodzenie się z nią spowoduje zmniejszenie skali zakupów, co będzie miało skutki dla produkcji, przetwórstwa, transportu, handlu i rynku pracy. Niezbędna jest więc planowa transformacja uwzględniająca działania osłonowe.

59. Podkreśla pilną potrzebę kształtowania i promowania krótkich i szybkich łańcuchów dostaw od rolnika do konsumenta (wpływ na niższe ceny, wysoką jakość, szybkość dostawy). Skrócenie łańcuchów dostaw żywności będzie miało także duże znaczenie klimatyczne – ograniczy emisję ze środków transportu.

60. Zwraca uwagę, że dla zachęcenia ludności do korzystania z lokalnie wytwarzanej żywności warto eksponować miejsce jej wytworzenia (kreowanie marek regionalnych, odpowiednie oznakowanie, lokalny patriotyzm gospodarczy mogą ułatwić akceptację wyższych cen żywności, jeśli będą one niezbędne ze względu na koszty jej produkcji).

61. Przypomina, że prognozuje się znaczące zmniejszenie produkcji roślinnej wskutek wprowadzenia założeń Zielonego Ładu, a rosnące ceny żywności będą powodować niechęć społeczną dla transformacji energetycznej. Niezbędne są więc działania osłonowe budujące pozytywny klimat i zrozumienie dla Zielonego Ładu.

62. Dostrzega potrzebę międzysektorowej współpracy rolników, władz publicznych, przedsiębiorców i środowisk naukowych na rzecz tworzenia koncepcji adaptacji gospodarki rolnej do zachodzących zmian klimatu – działań mitygacyjnych i adaptacyjnych wobec występującego niedoboru wody i klęsk naturalnych, mających na celu ograniczenie zmienności rocznej dynamiki produkcji rolniczej i minimalizowanie dodatkowych potencjalnych niepowodzeń i strat w zakresie produkcji żywności. Działania te powinny mieć charakter inwestycji publicznych oraz innowacji technologicznych i agroekologicznych, a także przebiegać równoległe do wprowadzania założeń Zielonego Ładu, z poszanowaniem zasobów środowiska.

63. Przypomina, że uprzemysłowienie produkcji rolniczej sprzyja także powiększaniu zależności pomiędzy państwami. W szczególności sposób jest to widoczne w przemyśle chemicznym. Największym światowym eksporterem NPK jest Rosja. Ponadto koncentracja produkcji skutkuje bardzo dużym śladem węglowym ze względu na ich masowy, globalny transport (ponad 20 milionów ton nawozów jest corocznie transportowanych pomiędzy kontynentami). Produkcja nawozów wymaga bardzo dużej ilości gazu, a pięć krajów koncentruje 2/3 jego światowych zasobów, co stwarza realne zagrożenie kształtowania, poprzez regulację cen gazu, cen nawozów, a ostatecznie – cen produkowanej żywności. Dlatego należy dążyć do dywersyfikacji produkcji i dostaw środków produkcji rolnej.

Problemy polityki informacyjnej gospodarki żywnościowej UE

64. Podkreśla, że dezinformacja na temat dostępności żywności jest jednym z najskuteczniejszych sposobów zdestabilizowania spokoju społecznego oraz nakłonienia ludności do nieracjonalnych zachowań, stąd należy się jej stanowczo przeciwstawiać. Państwa członkowskie powinny być w stanie rozwiązać w przyszłości obawy ludności dzięki opracowaniu wystarczająco ambitnych planów awaryjnych dotyczących bezpieczeństwa żywnościowego, które pozwolą podjąć działania następcze w związku z komunikatem Komisji z dnia 12 listopada 2021 r.

65. Podkreśla, że zmiany strukturalne w produkcji żywności, polegające na ograniczaniu zależności od dostawców zewnętrznych i wzroście znaczenia żywności produkowanej regionalnie, mogą skutkować wzrostem jej cen, co wymaga prowadzenia przejrzystej i rzetelnej polityki informacyjnej, która powinna zwracać uwagę nie tylko na kwestie bezpieczeństwa zaopatrzenia, ale także redukcji kosztów środowiskowych wytworzenia żywności.

66. Zachęca do prowadzenia permanentnej promocji wysokiej jakości żywności wytwarzanej w pobliżu miejsc zamieszkania.

Bruksela, dnia 30 listopada 2022 r.

Vasco ALVES CORDEIRO

Przewodniczący

Europejskiego Komitetu Regionów